

Dziecko przed sądem

Spis treści

WSTĘP 11

ROZDZIAŁ PIERWSZY

Rozwój odpowiedzialności nieletnich i postępowania z nieletnimi na przestrzeni wieków 19

Granice odpowiedzialności nieletnich – od starożytności do czasów współczesnych 19

Pojęcie „rozeznania” w odpowiedzialności nieletnich 37

Koncepcja „dziecka w niebezpieczeństwie” 44

Rozwój postępowania z nieletnimi 50

Kształtowanie się sądownictwa dla nieletnich 51

Rozwój organów pozasądowych dla nieletnich – przykład państw skandynawskich i socjalistycznych 59

Koncepcja *diversion* oraz idea sprawiedliwości naprawczej i ich wpływ na postępowanie z nieletnimi 66

Ewolucja środków stosowanych wobec nieletnich 75

ROZDZIAŁ DRUGI

Cel i zagadnienia metodologiczne badań 89

Badania dotyczące przestępczości nieletnich poniżej 13. roku życia oraz najważniejsze badania przestępczości nieletnich w ostatnich latach w Polsce – krótka charakterystyka 89

Badania nad młodszymi nieletnimi – założenia badawcze 94

Opis metodologii przeprowadzonych badań 97

Prawne zagadnienia przestępczości nieletnich, którzy nie ukończyli lat 13 100

Demoralizacja 100

Czyn zabroniony 105

ROZDZIAŁ TRZECI

Analiza statystyk przestępczości nieletnich w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem osób, które nie ukończyły 13 lat 109

Uwagi wstępne 109

Przestępczość nieletnich w statystykach policyjnych 112

Obraz demoralizacji i przestępczości nieletnich w statystykach sądowych na przełomie wieków 127

Podsumowanie 141

ROZDZIAŁ CZWARTY

Charakterystyka czynów zabronionych popełnianych przez młodszych nieletnich dokonana na podstawie przeprowadzonych badań 147

Ogólna charakterystyka przestępczości młodszych nieletnich 147

Czyny przeciwko mieniu popełniane przez badanych nieletnich 150

Użycie przemocy przeciwko osobie w czynach popełnianych przez młodszych nieletnich	157
Inne rodzaje przestępstw popełnianych przez nieletnich poniżej 13 lat	168
Przestępczość dziewcząt, które nie ukończyły 13 lat	171
Sposób i miejsce popełnienia czynów przez młodszych nieletnich	174
Osoby pokrzywdzone w wyniku czynów młodszych nieletnich	183
Dalsza przestępczość nieletnich – wyniki badań katamnestycznych	185
Podsumowanie	189

ROZDZIAŁ PIĄTY

Sylwetka badanych nieletnich sprawców czynów zabronionych oraz krótka charakterystyka ich środowiska wychowawczego 193

Wstęp	193
Sylwetka młodszych nieletnich sprawców czynów zabronionych	194
Wiek oraz płeć badanych nieletnich	194
Nauka szkolna badanych i zachowanie młodszych nieletnich w szkole	202
Przyczyny wagarów i niewłaściwego zachowania nieletnich w szkole	203
Nauka młodszych nieletnich	207
Szkoła jako instytucja wychowawcza i rozwiązująca problemy wychowawcze	211
Nauczyciel – mentor i wychowawca?	215
Zachowanie badanych nieletnich poza szkołą	219
Wcześniejszy kontakt nieletniego z sądem rodzinnym lub innymi organami wymiaru sprawiedliwości	225
Charakterystyka rodziny i środowiska wychowawczego badanych nieletnich	229
Opis rodzin badanych nieletnich	231
Charakterystyka rodziców badanych nieletnich	235
Charakterystyka środowiska wychowawczego młodszych nieletnich	238
Warunki materialne i mieszkaniowe rodziny	247
Dalsze losy nieletnich sprawców w badaniach katamnestycznych	248
Podsumowanie	251

ROZDZIAŁ SZÓSTY

Wymiar sprawiedliwości wobec dewiacyjnych zachowań nieletnich poniżej 13. roku życia 253

Ochrona nieletnich poniżej 13. roku życia w postępowaniu z nieletnimi i postępowaniu opiekuńczym – charakterystyka przepisów	253
Zasady: dobra dziecka, dobra nieletniego oraz indywidualizacji jako podstawowe zasady postępowania z nieletnimi	253
Pozycja nieletniego i jego rodziców w postępowaniu z nieletnimi	260
Uprawnienia i pozycja nieletniego w postępowaniu	260
Rola rodziców nieletniego w postępowaniu	263
Środki możliwe do wymierzenia wobec młodszego nieletniego lub jego rodziców	264
Zasady wymierzania środków	264
Katalog środków wychowawczych w u.p.n.	266
Środki przewidziane w k.r.o.	281

Środki przewidziane wobec rodziców dziecka	282
Praktyka stosowania środków wymierzanych młodszym nieletnim	284
Środki wymierzone nieletnim – podstawowe dane statystyki sądowej	284
Środki orzeczone wobec badanych młodszych nieletnich	298
Sposób wymierzania środków przez sędziów rodzinnych (na podstawie przeprowadzonych badań)	305
Orzeczenia sądów w przeprowadzonych badaniach katamnesticznych	312
Próba oceny skuteczności środków stosowanych w postępowaniu z nieletnimi	315
Rola i znaczenie sprawiedliwości naprawczej w postępowaniu z nieletnimi poniżej 13 roku życia	321
Definicja sprawiedliwości naprawczej i mediacji	321
Polskie regulacje prawne dotyczące instytucji sprawiedliwości naprawczej w postępowaniu z nieletnimi	324
Mediacja w postępowaniu w sprawach nieletnich	324
Pozycja pokrzywdzonego w u.p.n. a mediacja	337
Inne instytucje sprawiedliwości naprawczej, które mogą być stosowane wobec nieletnich – analiza przepisów	340
Stosowanie mediacji i innych form sprawiedliwości naprawczej wobec nieletnich w praktyce polskiego wymiaru sprawiedliwości	342
Stosowanie instytucji sprawiedliwości naprawczej wobec nieletnich – potrzeby wychowawcze	345
Podsumowanie	349

ROZDZIAŁ SIÓDMY

Ewolucja postępowania z nieletnimi na świecie a potrzeby zmian w polskich przepisach 355

Nowe trendy w postępowaniu z nieletnimi na świecie	355
Wykorzystywanie instytucji sprawiedliwości naprawczej	356
Podejście wieloagencyjne	359
Rola społeczności lokalnych w systemie wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich	362
Upodmiotowienie nieletniego i stworzenie systemu gwarancyjnego w postępowaniu	363
Stosowanie podejścia <i>diversion</i> wobec nieletnich	366
Oddziaływanie wymiaru sprawiedliwości na rodziców nieletniego	367
Ostatnie zmiany w polskich przepisach wobec trendów światowych – próba oceny	369
Zapobieganie przestępczości nieletnich	373
Kierunki potrzebnych zmian w postępowaniu z nieletnimi w Polsce	378

BIBLIOGRAFIA 383

Summary 413

Содержание 414